

DİL

MELİKE GUZEY

2020

DİL NEDİR?

- İletişimin temelini oluşturmaktadır.
- Çeşitli sesler veya semboller aracılığıyla duyguları, düşünceleri, fikirleri ve deneyimleri ifade etmemizi sağlayan iletişim sistemi

YAPISI

- Dil, sesler, kelimeler, kelime grupları, cümleler gibi öğelerden oluşmaktadır.
- Hiyerarşik ilişki
- Temsiller ve kurallar

KELİMELERİ ANLAMAK

- ***Leksikon (Zihinsel Sözlük)***

- Bildiğimiz tüm kelimeler

- ***Semantik***

- Bir dilin anlamı

- ***Leksikal semantik***

- Kelimelerin sözlük anlamı

- Bir kelimenin anlamını belirlerken zihinsel sözlüğü bakarak anlamını kolayca belirlemek mümkün mü?

SIKLIĞA İLİŞKİN FARKLILIKLAR

■ **Kelime sıklığı etkisi**

- Daha sık karşılaşılan kelimelere daha az karşılaşılan kelimelere kıyasla daha hızlı yanıt verilir
- Kelime sıklığı kelimeyi nasıl işlediğimizi etkiler

■ **Leksikal karar verme görevi**

- Mümkün olduğunca hızlı bir biçimde harf dizilerinin gerçek kelimeler veya kelime olmayan diziler olduğuna karar verme

Düşük sıklıkta karşılaşılan kelimelere daha yavaş yanıt verme

KELİMELEİN TELAFFUZU

- Farklı telaffuzlar
- Şive, konuşma hızı...

- BAĞLAM

KELİMELER ARASINDAKİ BOŞLUK

- Konuşma dilinde kelimeler arasında boşluklar bulunmaz
- **Konuşmanın bölümlendirilmesi**
 - Arada her hangi bir duraksama olmasa dahi kelimeleri birbirinden ayırt edebilmeye yönelik algı
- Dilin istatistiksel özellikleri
 - Belirli sesler birbirini takip edecek biçimde düzenlenir.

ÇOKLU ANLAMLARA ERİŞMEK

- Bağlamın etkisi kendini göstermeden önce, zihinde sesteş kelimenin bütün anlamlarına erişilmektedir
- *Leksikal hazırlama:*
 - Kelimelerin anlamlarını içeren hazırlama türü
- Farklı anlamlarda kullanılsa da gül kelimesinin kullanılması çiçek kelimesine daha hızlı yanıt vermeyi sağlamaktadır
- Bağlam → Hazırlama etkisi ortadan kalkar

SIKLIK ANLAM İLİŞKİSİ

- Farklı anlamların ne sıklıkta gözleendiği

Anlam baskınlığı

- Yanlı baskınlı → Bir anlamının diğerlerine kıyasla daha sık kullanılması
- Dengeli baskınlık → Her iki anlamı da eşit oranda kullanılması
- Göz taraması
 - Dengeli baskınlık → Gözün daha fazla sabitlenmesi
 - Yanlı baskınlı → Benzer oranda göz sabitlenmesi
- BAĞLAM

CÜMLELERİ ANLAMAK

- Cümlenin yapısı - Sözdizim/sintaks kuralları
- Kelimelerin birbiri ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlamayı sağlayan ipuçları
- Sıralı bir süreç

SÖZDİZİMSEL ÇÖZÜMLEME

- Kelimeler kelime öbekleri içinde kümelenirken nasıl anlam oluşturur?
- **Sözdizimsel çözümleme**
 - Bir cümlenin bileşenlerini çözümleyerek her bir parçanın dilbilgisi içindeki rolünü tanımlama
- Aldatıcı cümleler
 - Bir şeyi ifade edecekmiş gibi başlayıp, başka bir anlama gelecek şekilde sonlanan cümleler
 - Geçici belirsizlik

KISITLAMA TEMELLİ YAKLAŞIM

- Kelimenin anlamı, hikayenin bağlamı, karşılaşılan sahnenin bağlamı...
- **Bellek yükü**
 - Etken – Edilgen cümle yapılandırması.
 - Yancümlecikler
- **Özne bağıntılı yapılandırma** → Hem ana cümlenin hem de yancümlenin öznesinin aynı olduğu durumlar
- **Nesne bağıntılı yapılandırma** → Ana cümlenin ve yancümlenin öznesinin farklı olduğu durumlar
- Nesne zamirli yapılandırmaları anlamak özne zamirli yapılandırmaları anlamaktan daha güçtür. → İşleme hızı

ÇIKARIM YAPMA

- Genel bilgi birikimini kullanarak, metnin ne ifade ettiğini belirlemeye çalışma
- Hikayenin parçaları arasında bağ kurabilme
- **Anaforik çıkarım** → Önceki cümleden yola çıkarak, öznenin ne olduğuna ilişkin çıkarım yapma
- **Araç çıkarımı** → Hangi araçlar?
- **Nedensel çıkarım** → Nedensel bir ilişki kurabilme

DURUM MODELLERİ

- Zihinsel temsiller
- Algısal Özellikler
- Uyumlu koşul → Daha hızlı yanıt
- Durum ile uyumlu bir algısal temsil

VERİLİ YENİ SÖZLEŞME

- Verili bilgi: dinleyicinin ya da okuyucunun daha önceden bildikleri
- Yeni bilgi: dinleyicinin ilk kez duyduğu bilgiler

- Verili-yeni bilgi yaklaşımını takip etmeyen cümle çiftlerini anlamak daha uzun zaman almaktadır

ORTAK PAYDA

- Taraflar arasında paylaşılan zihinsel bilgi birikimi
- Diğer konuşmacının konuşulan konuyla ilişkili olarak ne bildiğine ilişkin bir varsayım
-
- Konuşmanın ilerlemesi
 - Bilgi miktarı + Ne bildiğine ilişkin bilgi

SÖZDİZİMSEL UYUM

- Benzer dilbigisi yapıları kullanma
- *Sözdizimsel hazırlama:*
 - Karşılıklı konuşan iki kişinin birbirinin konuşma biçimlerini veya sözlerini kopyalaması
 - Belli bir söz dizilimine göre yapılandırılmış bir ifadeyi duymak, buna karşılık verilen cümlenin de aynı söz dizilimine göre yapılandırılması ihtimalini artırmaktadır.